Viite
U 42/2018 vp

Asia
Hallintovaliokunnan kuuleminen torstaina 27. syyskuuta

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä

1. Ehdotuksen tausta

Asetuksella (EU) N:o 98/2013 rajoitettiin räjähteiden lähtöaineiden saatavuutta ja käyttöä yleisön edustajien keskuudessa. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin antaa lupa- ja rekisteröintijärjestelmän kautta yleisön edustajille luvan hankkia kyseisiä aineita. Räjähteiden lähtöaineita koskevat rajoitukset ja valvontatoimet ovat tämän vuoksi olleet erilaisia eri jäsenvaltioissa ja komission mukaan tämä on omiaan aiheuttamaan esteitä unionin sisäiselle kaupalle. Lisäksi komission mukaan olemassa olevat rajoitukset ja valvontatoimet eivät ole taanneet riittävää yleisen turvallisuuden tasoa, koska niillä ei ole voitu asianmukaisesti estää rikollisia hankkimasta räjähteiden lähtöaineita. Näiden syiden vuoksi komission antoi uuden asetusehdotuksen, jolla kumottaisiin nyt voimassa oleva asetus.

2. Ehdotuksen sisältö ja keskeisimmät muutosehdotukset

Ehdotuksessa vahvistetaan yhdenmukaiset säännöt sellaisten aineiden ja seosten asettamisesta saataville, tuonnista, hallussapidosta ja käytöstä, joita voitaisiin käyttää väärin räjähteiden laittomaan valmistukseen. Tarkoituksena on rajoittaa yleisön mahdollisuuksia hankkia tällaisia aineita ja seoksia. Aineet luetellaan ehdotuksen liitteessä I (rajoitetut räjähteiden lähtöaineet).

Rajoitettujen räjähteiden lähtöaineiden soveltamisalaa laajennetaan nykyiseen verrattuna kolmella tavalla. Ensinnäkin rikkihappo lisätään rajoitettuihin räjähteiden lähtöaineisiin. Komission mukaan useissa EU:n alueella viime vuosina tehdyissä terrori-iskuissa käytetyt laittomat räjähteet oli valmistettu rikkihaposta. Rikkihapon saattamista markkinoille säännellään jo EU:ssa, sillä kyseinen kemiallinen aine on ihoa syövyttävä ja siten vaarallinen (asetuksen (EY) N:o 1272/2008 liite VI). Jos rikkihapon osalta ehdotuksen liitteessä I ilmoitettu 15 painoprosentin pitoisuusraja alittuu, rikkihaposta on huomattavasti vaikeampi valmistaa laittomia räjähteitä, mutta sitä voidaan edelleen käyttää laillisiin tarkoituksiin, joita varten se on asetettu saataville. Komission mukaan vaikka rikkihapon kauppa EU:ssa on määrällisesti merkittävää, arvioiden mukaan vain 0,5 prosenttia kaupan olevasta rikkihaposta asetetaan yleisön edustajien saataville.

Toiseksi ehdotuksessa madalletaan nitrometaanin pitoisuusrajaa voimassa olevassa asetuksessa säädetystä 30 painoprosentista 16 painoprosenttiin. Jos 16 painoprosentin pitoisuusraja alittuu, nitrometaanista on huomattavasti vaikeampi valmistaa laittomia räjähteitä, mutta sitä voidaan edelleen käyttää laillisiin tarkoituksiin, joita varten se on asetettu saataville. Nitrometaanin kauppa EU:ssa on määrällisesti pientä.

Kolmanneksi ammoniumnitraattia koskeva nykyinen rajoitus, joka koskee ammoniumnitraattia, jonka typpipitoisuus ammoniumnitraatista laskettuna on vähintään 16 painoprosenttia, siirretään ehdotuksen soveltamisalaan.

Ehdotuksen mukaan yleisön edustaja voi saada rajoitettuja räjähteiden lähtöaineita ainoastaan, jos hän on saanut tähän luvan. Jokainen jäsenvaltio voi harkita ottaako käyttöön lupajärjestelmän vai kieltääkö kokonaan yleisön edustajilta pääsyn rajoitettuihin räjähteiden lähtöaineisiin. Ehdotuksella kumotaan tällä hetkellä voimassa oleva mahdollisuus saada aineita ns. rekisteröintimenettelyllä.

Ehdotuksella yleisön edustajan määritelmää laajennetaan koskemaan myös oikeushenkilöitä, ja ammattikäyttäjän määritelmä otetaan käyttöön. Ammattikäyttäjällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka osoitetusti tarvitsee rajoitettua räjähteiden lähtöainetta tarkoituksiin, jotka ovat yhteydessä hänen elinkeino-, liike-, käsityö- tai ammattitoimintaansa ja joihin ei kuulu kyseisen rajoitetun räjähteiden lähtöaineen asettaminen toisen henkilön saataville.

Talouden toimijan ja ammattikäyttäjän ero on se, että talouden toimija asettaa rajoitetun räjähteiden lähtöaineen toisen henkilön saataville, kun taas ammattikäyttäjä hankkii tai tuo rajoitetun räjähteiden lähtöaineen vain omaan käyttöönsä. Talouden toimijoiden, jotka myyvät ammattikäyttäjille tai luvan saaneille yleisön edustajille, olisi varmistettava, että niiden räjähteiden lähtöaineiden myynnissä toimiva henkilökunta tuntee tuotteet, joita ne tarjoavat ja jotka sisältävät räjähteiden lähtöaineita, esimerkiksi sisällyttämällä nämä tiedot tuotteen viivakoodiin.

Ehdotuksen velvoitteita olisi sovellettava myös yrityksiin, jotka toimivat verkossa, mukaan lukien verkossa toimivat markkinapaikat. Näin ollen myös verkossa toimivien talouden toimijoiden olisi koulutettava henkilökuntaansa, ja niillä olisi oltava käytössään asianmukaiset menettelyt epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi. Ne eivät myöskään saisi asettaa rajoitettuja räjähteiden lähtöaineita yleisön jäsenen saataville muissa kuin niissä jäsenvaltioissa, joissa on käytössä tai joihin perustetaan ehdotuksen mukainen lupajärjestelmä, ja ainoastaan varmistuttuaan siitä, että kyseisellä yleisön edustajalla on lupa.

3. Ehdotuksen vaikutuksista

Voimassa olevaan EU-asetukseen liittyen annettiin laki räjähteiden lähtöaineiden markkinoille saattamisesta ja käytöstä (653/2014). Kyseistä lakia tulee tarkistaa asetusehdotuksen voimaan tultua.

Ehdotuksella ei ole vaikutusta EU:n budjettiin. Kansallisesti kustannuksia aiheuttavat ehdotukseen sisällytetty velvollisuus koulutuksen antamiseen lainvalvonta- ja tulliviranomaisille sekä pelastustyöntekijöille, jotta nämä pystyvät työssään tunnistamaan säännellyt räjähteiden lähtöaineet ja seokset ja reagoimaan epäilyttävään toimintaan riittävän ajoissa ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Lisäksi kustannuksia aiheutuu jäsenvaltioille asetettavasta velvollisuudesta toteuttaa vähintään kahdesti vuodessa tiedotustoimia, jotka on kohdennettu kunkin säänneltyjä räjähteiden lähtöaineita käyttävän alan erityispiirteiden mukaisesti. Kustannuksia tulee aiheuttamaan myös ehdotettu tarkastus- ja valvontatoiminta.

Yrityksille lisäkustannuksia aiheuttaa muun muassa liiketoimien laillisuuden varmistaminen samoin kuin henkilöstön kouluttaminen niin, että he tuntevat tuotteet, joita kauppa tarjoaa ja jotka sisältävät räjähteiden lähtöaineita, sekä tuntevat asetuksen mukaiset velvoitteet.

4. Sisäministeriön kanta

Sisäministeriö pitää tärkeänä puuttumista tiettyjen markkinoilla laajasti kuluttajien saatavilla oleviin räjähteiden lähtöaineisiin.

Ehdotuksen mukaan jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön lupajärjestelmä, jos ne sallivat yleisön edustajien pääsyn ehdotuksessa tarkemmin määriteltyihin räjähteiden lähtöaineisiin. Suomessa on jo käytössä lupajärjestelmä. Sisäministeriö pitää kannatettavana, että ehdotus yhdenmukaistaa tältä osin jäsenvaltioiden käytäntöjä EU:ssa.

Ehdotuksessa esitetään ammoniumnitraatin ja rikkihapon lisäämistä ehdotuksen soveltamisalaan. Sisäministeriö pitää ehdotusta turvallisuutta parantavana ja voi sen hyväksyä. EU:n alueella on viime vuosina tehty terrori-iskuja, joissa käytetyt laittomat räjähteet on valmistettu juuri rikkihappoa apuna käyttäen. Jatkotyössä tulee kuitenkin vielä tutkia tarkemmin rikkihapon lupaa edellyttävän alapitoisuusrajan asettamista 15 %:iin samoin kuin nitrometaanin vastaavan rajan alentamista nykyisestä 16 %:iin.

Sisäministeriö pitää myös tärkeänä, että viljelijät säilyttävät oikeuden hankkia maataloustoimintaa varten ammoniumnitraattia, jonka typpipitoisuus ammoniumnitraatista laskettuna on vähintään16 painoprosenttia.

LIITTEET

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi